

КУРЧЕНКО О. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ІСПАНСЬКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

У статті йдеться про морфосинтаксичні, лексичні і стилістичні особливості мови іспанських адміністративних документів, звертається особлива увага на архаїчність цієї мови та її прагнення до дистанціювання від адресата.

Ключові слова: комунікативна система, юридично-адміністративна мова, мова адміністративних документів, архаїзми, дистанціювання.

В статье идет речь о морфосинтаксических, лексических и стилистических особенностях языка испанских административных документов, обращается особое внимание на архаичность этого языка и его стремление к дистанцированию от адресата.

Ключевые слова: коммуникативная система, юридическо-административный язык, язык административных документов, архаизмы, дистанцирование.

The article deals with the morphosyntactic, lexical and stylistic peculiarities of the Spanish administrative documents, paying special attention at the use of archaisms and the so called “distant style”.

Key words: communicative system, juridical-administrative language, administrative documents language, archaisms, distant style.

Метою цієї статті є аналіз основних особливостей мови іспанських адміністративних документів і визначення подальших напрямків дослідження.

Актуальність обраної теми статті зумовлена суттєвою різницею між звичайною побутовою іспанською мовою та мовою, використовуваною в офіційних документах. При перекладі українських адміністративних паперів на іспанську мову особливо помітним є нерідке незнання типових історично зумовлених кліше мови іспанських адміністративних паперів. Однак, останнім часом іспанські адміністративні установи намагаються спростити та модернізувати архаїчну мову офіційних паперів, і для філологів та перекладачів-іспаністів важливо знати, якими є і в чому полягають ці тенденції спрощення та модернізації.

Об’єктом дослідження в даній статті є фрагменти адміністративних паперів, виданих у різних сферах СДО Іспанії кінця ХХ–початку ХХІ століття.

У кожному суспільстві існує ряд особливих комунікативних систем, що використовуються у тій чи іншій сфері діяльності і

генерують тільки їм властиві типи текстів. Кожна з цих форм комунікації, що мають свої власні ознаки та є невід'ємною частиною складної системи мови, регулюється своїми особливими нормами.

Однією з найрегламентованіших і найбільш послідовно сформованих комунікативних систем іспанської мови є юридично-адміністративна мова офіційних промов та документів. Це не означає, що ця комунікативна система не підпадає під вплив інших комунікативних системи: навпаки, останніми роками, наприклад, спостерігається значна контамінація юридично-адміністративної мови термінами з інформатики, що пояснюється адаптацією усього процесу адміністрації до новітніх засобів комунікації.

Юридична й адміністративна комунікаційні системи зосередженні на створенні та інтерпретації текстів, адже суспільство для його функціонування потребує чіткого регулювання інтересів індивідів та груп індивідів. Регулювання відносин між громадянами є завданням держави. Держава здійснює це регулювання через три гілки влади: законодавчу, виконавчу та судову. Виконавча влада для виконання діючого законодавства спирається на адміністрації всіх рівнів. Саме звідси – тісний зв'язок, що існує між юридичними та адміністративними текстами.

Незважаючи на цей тісний зв'язок, нам видається зручним розглядати адміністративну мову окремо від юридичної, зважаючи на розмежування їхніх функцій у суспільстві.

Можна стверджувати, що адміністративні тексти та мова, якою вони створені, походять з юридичної комунікативної системи, а з XVIII століття починається їхня окрема еволюція, в межах нової сучасної Іспанії. Цей процес відокремлення від текстів суто юридичної природи відбувався паралельно з розвитком системи державних органів (далі СДО). Історичні та соціологічні обставини – особливо прихід буржуазії до влади – створюють сприятливі умови для того, щоб СДО набула протягом XIX століття небувалого і до того моменту навіть неочікуваного значення. Відповідно дуже важливого значення набуває і мова адміністративних документів.

З розвитком суспільства виникла необхідність модернізації адміністративної мови. Так, Захисник народу у 1988 році подав до Генеральних Кортесів заяву, у якій привертав увагу до перепон, які

архаїзована адміністративна мова, “відірвана” від мовців, може чинити у процесі державного управління [1:32]. У період розвитку автономії Іспанії як результату реструктуризації держави, а також беручи до уваги появу Європейського Союзу і подальше входження до нього Іспанії, ця мова з помітною тенденцією до вживання архаїзмів та архаїзованих конструкцій підлягає сьогодні складному у виконанні процесу модернізації, оскільки доводиться мати справу з автоматизованими мовленнєвими формулами, схемами та усталеним лексичним апаратом, властивим юридично-адміністративній мові.

У цій статті ми зосередимося на рисах, які характеризують мову іспанських офіційних паперів.

Можна стверджувати, що адміністративна мова є однією з багатьох спеціальних мов, або функціональних різновидів загальної мови. Своєю чергою, цей функціональний різновид поділяється на стільки типів, скільки є секторів у державному управлінні: мова трудових відносин, військова, дипломатична, податкова тощо. Їхня спільна основа – адміністративна мова, до якої у кожному випадку додається лексика, характерна для того чи іншого сектора.

Однією з рис, які завжди характеризували адміністративні тексти, є *двозначність* та *відсутність ясності*. Грегоріо Сальвадор зауважує, що багато з написаного стосовно адміністративної мови має на меті викоренити цю двозначність та досягти точності, хоча до досягнення цього ідеалу ще далеко [2:117]. Навіть сама СДО рекомендує уникати двозначності, і таким чином у ст. 2 Закону “Про адміністративне управління” від 7 липня 1986 р. зазначається:

En la elaboración material de los documentos y comunicaciones administrativas, en especial de los que hayan de dirigirse a los particulares, se deberá disponer el texto en forma clara y concisa, acudiendo a párrafos breves y separados, y evitando la aparición de apartados cuya extensión o complejidad dificulte innecesariamente la interpretación de su contenido.

Такі типи текстів мають дуже регламентовану усталену форму, спеціальні вирази та власний синтаксис, які залежать від функції кожного конкретного адміністративного тексту. Саме тому такі типи тексту залишають мало місця для творчої імпровізації. Їхня схема відома заздалегідь, адже інакше вони б загубили свою

комунікативну ефективність. Такі тексти починаються і закінчуються встановленими формулами – лексико-синтаксичними зворотами (наприклад, *por la presente le comunico*), основний зміст також викладається за допомогою формул, які сприяють легшому сприйняттю тексту читачем.

Нижче наведемо пропозицію внесення змін до порядку денного звичайної сесії одного з Автономних Парламентів Іспанії і звернемо увагу на насичену і складну структуру тексту:

La Presidencia plantea a la Cámara el acuerdo de la Junta de Portavoces, de conformidad con la Mesa, de incluir al final del Orden del Día, una Comparecencia solicitada urgentemente por el Gobierno – Comparecencia del señor Consejero de Agricultura y Pesca, a efectos de que informe sobre los acontecimientos en relación con las artes de pesca en la Comunidad Europea –, acordándose su inclusión en el Orden del Día del Pleno próximo, convocado para el día veintidós de diciembre corriente, en el supuesto de que sobre las trece horas del día de no terminase el debate del punto que nos ocupa, lo que es aceptado por la Cámara [1:34].

Мова адміністративних текстів, так само, як і юридичних, має прагнути до точності. Скрупульозний відбір лексики посилює однозначність, яку повинні мати усі адміністративні тексти. З цією ж метою авторам адміністративних текстів слід уникати полісемії. Таким чином, адміністративну мову можна визначити як денотативну, оскільки вона прагне передавати конкретне значення слів, уникаючи можливих експресивних асоціацій, які вони можуть містити.

Наведемо головні характеристики цього типу текстів.

а) *Морфосинтаксичні риси*

• Вживання переважно номінальних конструкцій. Ця тенденція спостерігається як у вживанні великої кількості іменників та прикметників у порівнянні з дієсловами, так і у заміні дієслів на конструкції з іменниками (наприклад, *dar aviso* замість *avisar*, *dar curso* замість *cursar*, *hacer entrega* замість *entregar*). Мета такої номіналізації – надати абстрактного характеру, більш властивого розсудливому викладу думок.

• Поширене вживання *інфінітива* (наприклад, *de no serle posible comparecer*). Так само, варто звернути увагу на надмірне

вживання *герундія* та *дісприкетника* (див. приклад нижче), які прагнуть до “деперсоналізації” дієслівної дії. Мета – створити враження, що автор цих текстів понад усе прагне об’єктивності, відсторонюючись від усього сказаного у тексті. Звідси і частота вживання безособових форм дієслова. Вони з’являються також і в абсолютних конструкціях (наприклад, *vistas las disposiciones legales, habiendo finalizado la prueba*). Деякі з таких вживань, зазначає Міріам Альварес [1:35], є неправильними і легко могли б бути замінені на більш прямі (так, “*la matrícula podrá ser abonada, enviando un giro postal o entregando el importe en metálico en la secretaría de la Escuela*” може бути замінено на “*la matrícula se abonará por giro postal o mediante la entrega de su importe en la secretaría*”). Постійне вживання цих форм, особливо герундія, створює монотонний і «уповільнений» стиль, як це можна спостерігати у наступному прикладі:

[...] *vista la solicitud y considerando que acompaña a dicha solicitud la documentación prevista en el art. 1º, habiendo efectuado asimismo el pago en la Entidad bancaria correspondiente; comprobando que los datos que aporta el interesado coinciden con sus originales, el Sr. Consejero ha resuelto reconocer ... [3].*

• Складне синтаксичне структурування. Його причина – наявність великої кількості вставних речень, що створює труднощі у розумінні текстів. Це відображається у розмірах абзаців, які вже одним своїм виглядом створюють враження, що їх важко зрозуміти. Іноді абзац може займати майже цілу сторінку. Така складна конфігурація пояснюється прагненням передати всі деталі, включити посилання та цитати, вочевидь необхідні для обґрунтування того, про що йдеться у тексті. На прикладі, наведеному нижче, показано, як акумулюються речення у цьому фрагменті абзацу про резолюцію:

[...] *llevando a considerar que lo único que se ha realizado ha sido una simple simulación en la que a través de determinados formalismos e instrumentalizaciones legales, se trata de abocar a una irresponsabilidad patrimonial, marginando las que afectaban a una persona física en favor de una sociedad que nace para regentar la misma empresa, con un patrimonio inferior al que ya estaba adscrito a aquella, por más que ello quiera enmascararse con una política de*

ampliación de capital y suscripción de pólizas de crédito avaladas incluso personalmente por alguno de los socios... [1:36]

- Постійне вживання пасивних речень та безособових речень з *se* (наприклад, *han sido efectuados registros domiciliarios, se ha procedido al embargo, se han recibido reiteradas quejas*) є доказом дистанціювання, до якого прагнуть як адміністративна, так і юридична мови.

- Присутність перифрастичних структур (наприклад, *lo que ha de analizarse para la adecuada resolución, el depósito habrá de realizarse en impresos independientes*), вживання яких сприяє також дистанціюванню та «помпезності» стилю такого роду текстів.

- Вживання так званої офіційної множини (*plural oficial*) (наприклад, *le recordamos, le notificamos*) з метою створити враження більшої об'єктивності і певної віддаленості адміністрації від адміністрованих.

- Акумуляування прийменникових та прислівникових сталих словосполучень (наприклад, *en el supuesto de, de conformidad con, a efectos de, a instancias de*), а також майже постійне вживання типу виразів, ядром яких може бути іменник або дієслово (наприклад, *en definitiva, en su caso, si hubiera lugar*).

- Велика кількість кліше та сталих виразів в адміністративних текстах. Численні стереотипізовані формули, правильно розташовані у тексті, надають йому жорсткого та дуже структурованого характеру. Так, наприклад, у будь-якій заяві. Після викладення особистих даних завжди фігурує *declaro/a bajo mi/su responsabilidad* іноді виділяючись прописною літерою; *lo que hace constar a tal efecto* зазвичай є однією з розповсюджених фраз, що ведуть до завершальної частини заяви; *de conformidad con lo establecido en el Reglamento vigente, lo que se hace público para general conocimiento, para su conocimiento y demás efectos* теж є кліше, що часто вживаються у будь-якому адміністративному тексті.

б) Лексичні риси

- Вживання спеціалізованої лексики. У “Підручнику з стилю адміністративної мови” (*Manual de estilo del lenguaje administrativo*) [5] підкреслюється ця особливість і зазначається, що адміністративна лексика має за основу лексику юридичну. Поряд з

термінами, характерними для кожного з секторів адміністрації, існує досить велика кількість умовних виразів та формул, спільних для всіх цих текстів.

- Вживання так званих *адміністративних архаїзмів*. Їхні застарілі форми (*otrosí, en virtud de, elevar un escrito a la autoridad, librar* у значенні видати сертифікат, довідку) продовжують вживатися у цих текстах.

- Техніцизми. Часто підкреслюється величезна кількість технічних термінів в адміністративних текстах (*débito* замість *deuda, fehaciente, diligencia, imputar, revocar, decaer en su derecho*). Таке використання технічних термінів надає точності, якої немає у звичайній повсякденній лексиці, і хоча останнім часом спостерігається тенденція робити адміністративну мову більш природною, ще й досі існує переконання про те, що “дивні” слова та вирази є більш адекватними для таких текстів, ніж звичайна лексика.

- Вживання абревіатур є ще однією характерною рисою адміністративної лексики. Вони вживаються, коли йдеться про офіційні установи (МОРУ, CSIC), назви законів (LPA, LOGSE) та навіть дуже конкретних понять (IVA, IRPF), чия довга розшифровка порушувала б динамічність текстів.

Вживання усіх вище наведених засобів сприяло формуванню особливого стилю адміністративних паперів. Визначальними факторами цього стилю є:

- яскраво виражений консервативний характер. Це тексти, у яких повторюються формули, що містять архаїзми і продовжують використовувати лексику минулого, оскільки така послідовність гарантує ефективність та оперативність цих текстів.

- високий ступінь умовності. У цих текстах переважає тон “удаваної ввічливості”, яка пояснюється виконанням усіх умовних норм, що існують для створення таких текстів. Незважаючи на те, що *Manual de estilo del lenguaje administrativo* рекомендує замінити формули “занадто великої поваги” на інші, більш сучасні (наприклад, V.I. та V.S. на Vd.), треба зазначити, що відносини між Адміністрацією та адміністрованими лишаються дистанційованими. Для цього адміністративний стиль користується певними ресурсами мови для підкреслення цього дистанціювання. Використання

конструкцій з безособовими формами дієслова, безособові речення, пасивні речення, вживання третьої особи тощо – все це, як уже стверджувалося вище, спрямовано на дистанціювання.

- відсутність простоти. Прагнення до точності іноді спричиняється до зворотнього ефекту, тобто до акумулювання деталей і даних, які ускладнюють інтерпретацію тексту.

Перспективи дослідження. Кожна з окреслених особливостей мови іспанських адміністративних документів може бути досліджена більш глибоко як з точки зору узусу, так і з точки зору історичного підґрунтя такого вживання. Також перспективними є дослідження згаданої у статті юридичної мови у порівнянні з мовою адміністративних паперів та особливостей, зумовлених функціями цих комунікативних систем. Окремого дослідження заслуговують нинішні тенденції модернізації мови адміністративних паперів та адаптації її до вимог сучасного суспільства (наприклад, запобігання проявам гендерної дискримінації в укладанні текстів офіційних паперів тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. *Álvarez M.* Tipos de escritos I: Narración y descripción / M. Álvarez. – Madrid: Arco Libros, 1993.
2. *Salvador G.* Observaciones sobre el lenguaje de la СДО / G. Salvador // Epos, Revista de Filología, U.N.E.D. – 1990. – Vol. VI. – P. 115–127.
3. *De Miguel E.* el texto jurídico-administrativo: análisis de una orden ministerial [Електронний ресурс] / E. de Miguel. – 2000. – Режим доступу: <http://www.ucm.es/info/circulo/no4/demiguel.htm>.
4. *Álvarez M.* Tipos de escritos III: epistolar, administrativo y jurídico / M. Álvarez. – Madrid: Arco Libros, 1997.
5. *Ministerio para las administraciones públicas.* Manual de estilo del lenguaje administrativo. – Madrid: Instituto Nacional de СДО, 1990.
6. *Prieto de Pedro J.* Lenguas, lenguaje y derecho / J. Prieto de Pedro. – Madrid: Cuadernos Cívitas, 1991.
7. *Ayala Castro M.C.* Manual de lenguaje administrativo no sexista / M. C. Ayala Castro, S. Guerrero Salazar, A. M. Medina Guerra. – Málaga: Asociación de Estudios Históricos Sobre la Mujer (Universidad de Málaga), Ayuntamiento de Malaga, 2002.